

Šneiderienes

Dziesmu luga vienā cēlienā

Pēc cita padoma latviešu skatuvei sarakstījis

Ādolfs Alunāns

Mūzika no vairāk komponistiem

Jelgava 1889. gads

Skatuve: Mazu mājeļu pagalms – priekšā pa kreiso roku veca, dzīvojama ēka, pretīm otrā pusē – klēts. Šķērsu pāri pār skatuvi žogs ar vārtiņiem vidū. Dibenā redzams klajs viducis. Pa labo roku skatuves priekšā galds, uz kura atrodas pīpe un tabakas maks. Kur šī dekorācija, vietīgo apstākļu dēļ būtu savienota grūtumiem, tur var ņemt vienkāršu istabas dekorāciju. Tādā atgadījumā dekorācijai vienas vidus durvis, un pa labo un kreiso pusi sānu durvis.

Pirmais skats.

Minna, vēlāk Jānis

Dziesmiņa Nr. 1

(Minna ar adīkli rokā)

Prasta dzīve man uz laukiem,
Azāids plāns un darbs jo grūts,
Še tik putru strebj ar taukiem,
Dzīvoklis ir tāds, kā kūts.
Neesmu, kā Trīnes Dārtas,
Tikai mājas kalpone,
Nē, es esmu saimniekkārtas,
Esmu smalka jaunkundzīte!
Jā, Jā, Jā, Jā, Jā!
Rītos līdz tik gailis mājās,
Trešo reizi dziedājis,
Te jau manīm jābūt kājās,
Saimnieks tā ir noteicis.
Barot lopus, cirpti aitas,
Sienu kraut līdz ģēbelei,
Cūkas svilināt – nu vai tas,
Teiciet, klājas jaunkundzei?
Nē, nē, nē, nē, nē!
Palieciet jūs laukos vieni,
Iešu prom uz pilsētu,
Mācīšos par “Šneiderieni”,
Jeb, ja vajg par jumpravu.
Komiji un vīnūžnieki:
Sauks: “Lūk tā tik jaunkundze!”
Danču grīdās valdīs prieki,
Nākšu es kā varone!
Ai, Ai, Ai, Ai, Ai!

Minna:Jā cik pilsētas dzīve jauka, to zinu it jauki iz Lavīzes stāstiem, kas aizgāja uz pilsētu mācīties par “Šneiderieni”, pēc tam, kad tēva mājas ūtrupē izklapētas. Viņai, saimnieku kārtas meičai, nepieklājas viss, pēc tēva nelaimes iet par kalponi, kā es to diemžēl daru, lai gan dzīvoju pie sava radnieka, un esmu tā sakot, īstena tā saimniece. Bet tiešām, ar laiku man šī dzīve pilnīgi apnikuse! Tas Kalniņš ir tik prasts tēviņš, ka otra tāda neuziet visā pagastā. Sākumā vēl domāju, ka viņš mani reiz precēs, bet tas lākturis jau vēl ar vienu cer uz Lavīzi! Nu, tā viņam parādīs gan garu degunu! Un pie tam šis cilvēks lepnis uz savām mājām, kas tikai 60 pūrvietas lielas. 60 pūrvietas! Ar tām pietiks kaut kādai Čapu Dārtai, bet nevis pilsētā izglītotai šneiderienei! Bet tagad man lielas cerības uz baznīcas kroga kalēju:

Tas braukā apkārt, meklēdams sievas. Viņš gan nav nekāds gruntnieks, bet vienmēr vīrietis. Un tas neprec bez 300 rubļiem. Un tik daudz vēl nesakrājos. Nu būs jālūdz, lai viņš savaldās, kamēr man tie 300 rubļi būs pilni. Un kad tomēr nekas nesanāk, tad prom uz pilsētu par šneiderieni!

Jānis (iz dzīvojamās ēkas): Nu, ko stāvi? Vai nav darba, vai nevari kustēties? Tu zini, ka tādu stāvēšanu nevaru ieredzēt!

Minna: Vai zini, neesi nemaz tik lepns – tu zini, tevis maz ko bīstos!

Jānis: laikam atkal piemirsi, ka esmu tavs saimnieks?

Minna: Saimnieks ar 60 pūrvietām! Esi tik tāds būdniekualdermanis! Bet viena alga! Teic labāk, vai man drīzi pie tevīm būs tik daudz naudas iekšā, ka kalējs mani varētu sākt mīlēt?

Jānis: Tādu eņģeli, kāds esi tu, kalējs mīlēs arī bez naudas. Bet ja gribi īsti zināt: esi ietaupījuse 132 rubļus un 74 kapeikas.

Minna: Vai domā, ka kalējam ar to pietiks?

Jānis: Kad viņš ir tītars, tad gan!

Minna: Pirms tu runā par tītariem, nepiemirsti lūdzams, kā tevi pašu sauc visā pagastā! (prom pa vidu, caur vārtiem)

Otrais skats

Jānis (viens pats): zinu it labi, kā mani sauc: viņi mani palamām iesaukuši par lākturi. Bet šo vārdu izpelņījos aiz neizsakāmas mīlestības uz Lavīzi. Kad viņa aizgāja uz pilsētu par šneiderieni, tad zināju it labi, ka viņa manis tikai tad ņems, ja iekrāšos mantas un gādāšu viņai patīkamam dzīvi. Bet krāj nu, kad zemes pleķis nav lielāks par 60 pūrvietām. Tad nu sāku dienderus mocīt, ļaudis dīrāt, un beidzot – augļot. Ņēmu un (skatās uz dibenu vai neviens nedzird) – ņēmu 15procentes par mēnesi – kas nav maz, kā pagastā runā. Laukus noplicināju pilnīgi tos katru gad' apsēdams liniem, bet mani sviedri nepalika bez augļiem – Dievs svētīja manu rīkošanos, un, kad Lavīze tagad pārbrauks, tad spēšu gan viņai parādīt uzpampušu deņķelbuku (naudas maku). Ļaudis smejas par to, ka skuķis tas iemeslis, kādēļ dīrāju un taisu klaberjakti uz mantu, tādēļ mani nosaukuši par lākturi. Bet viņi nezina viss, kā kvēlo manā sirdī un uz ko visu Lavīze spēj mani pamudināt! Tagad ar visu esmu tik tāl gatavs, ka tikai gaidu Lavīzes pārbraucam, lai varētu lietu savest kārtībā. Pat jaunu uzvalku Žīds man uzšuva, nopirku elstiņus ar augstiem krāgiem, šlipse tāda, kā pāva aste, - ar vārdu sakot: feins! Nu tik vēl ar Lavīzi Tambora ratos iekšā un tad pie mācītāja rādīties. Beidzot parādīšu visām balamutēm, kādu saimnieci lākturis sevim pārvedis -: Grāfieni!

Dziesmiņa Nr. 2.

Jānis:

No visiem skuķiem Lavīze,
Bij pagastā tā skaistule.
Un kad tā gāj' uz pilsētu,
Es dziļi, dziļi noskumu.
Nu gribētu es zināt gan,
Vai viņa domā tā uz man',
Kā es uz savu skuķi,
Šo puķi, puķi, puķi!
Kad lopu kūtī rīkojos,

Uz zostiņām tur paskatos,
Kad raibais vērsis aurot sāk,
Man Lavīzīte prātā nāk.
Stadulā, kad iebraucu,
Uz Lavīzi es domāju,
Uz savu mīļo skuķi,
Šo puķi, puķi, puķi!
Kad linus mērcam dīķīšos,
Un desas taisām rudeņos,
Kad kauju cūkas, teļus es,
Es atceros tās Lavīzes.
Jā pat kad krietni piedzeros,
Es tik pēc viņas ilgojos,
Jo karsti mīlu skuķi,
Šo puķi, puķi, puķi!

Trešais skats

Jānis un Minna

Minna (Caur vidu steigšus): Kalniņ, sajozies nu, tagad tev laiks!

Jānis: Kas noticis?

Minna: Vēl nekas, bet nu tik būs!

Jānis: Kādus niekus grabi?

Minna: Kalniņ domājies skrīvera madāma bija pilsētā, tur nu iepirkusi šādu tādu puci un nu atkal pārbraukuse mājās. Tas tev laikam patīk?

Jānis: Ej, kas man par dalību gar skrīvera madāmas puci!

Minna: Bet līdz ar puci viņa pārveda šneiderieni, kas puci izgatavos pēc jaunākās modes un šī šneideriene nav nevian cita kā - -

Jānis(pamana un dreb aiz prieka): Nav neviena cita, kā - -?

Minna (svarīgi): Kā Lavīze?

Jānis (līksmi): Tad viņa klāt!? Tik negaidot! Kas to būtu domājis! Ak, šī atkal redzēšanās! Bet tas nevar būt – laikam sapņoju – Minna, krati mani, kā vecu ābeli, lai nāku pie samaņas!

Minna (dara to): Labprāt, Kalniņ! Nožēloju tik, ka nespēju tevi tā kratīt, ka tu izirsti!

Jānis: Paldies, Minna! Un ja tu man norautu degunu,- man vienalga! Ka tikai nāku pie samaņas! Tad tiešām nesapņoju? Lavīze patiesībā klāt?

Minna: Droši vien,- kad netici, apgādāšu lieciniekus! Pie tam, viņa solījusies garām ejot ienākt tavās mājās.

Jānis (gavilēdams): Tūlīt manās mājās? Ka tu izčibētu! Bet tad jau žigli vien jānokauj kādas pīles, jeb jānodur kāds veprītis – Minna, ej ātri, ātri nodur - -

Minna: Dur tu pats! Aiz prieka šis sāks vēl vai visus savus mājlopus nodurt!

Jānis: Un ko pasniegšu viņai dzert? Kvasi dabūtu gan tepat krogā, bet kvase vien, tas par prastu – tad vajadzēs kvasi ar zelteri samaisīt.

Minna: Nu ko tik daudz ķēmojies – te viņa jau klāt – (skatās kulisē) un cik feina! Feina! Ak, kaut arī es būtu šneideriene!

Ceturtais skats

Tie paši. Lavīze.

Lavīze(nāk caur vārtiem pa vidu, viņa ģērbusies pēc jaunākās modes. Maza ceļa somīte un vēdekli rokās): Murgin, Murgin! Gesindenokganzandieselbelielceļš,wieinpriehereJahren! Nu, wiegeht denn, Minniņ! Vieastdusiegelechtsulang? Immeribschefunting? Un wieist dennansiejegangen, Err Kalniņ! Ssielausgedreschtinrije un alle apcirķņi pull?

Jānis: Ak, to visu nemaz nesaprotu, bet tikai zinu, ka gauži priecājos par tavu pārnākšanu! Par tavu - -

Lavīze: MainErr! Ko jūs uzdreistējaties? Kādēļ jūs mani rufējiet par “Tu”?

Jānis: Ak, kungs, neprotu, jau neprotu, - tu ļaunojies, ka tevi neapsveicināju vajadzīgo mutīti. (Izplāta rokas) Nu tad nāc pie manas sirds (Maucas tai virsū).

Lavīze (atgaiņājas ar vēdekli): Her Kalniņ – vassasseinforfaksen! Solchespasepasztsichnich!

Jānis: Ko, spase? Un es gribēju sākt runāt par mūsu kāzām!

Lavīze: Sunokzeit – sieabenwohlier? (Rāda uz pieri) Kleinekriebelkrabel?

Jānis: Bet mīļā Lavīze - -

Lavīze: IchbinfirihnenkeineLavizenich, HrrKalniņj! Mani sauc Luīze!

Jānis: Nu, senāk visi teica, ka Lavīze - -

Lavīze: Jā, ar laiku daudz kas enderējas!

Minna (pa visu laiku Lavīzi klusu apbrīnojuse): Nudien, feina, ļoti feina! Ak, kaut es arī būtu tik tāl’!

Jānis: Nevaru izprast, kāpēc tu manis tik auksti apsveicini?

Lavīze: Beidziet reizi ar savu mūžīgo “Tu”! Jums nav nepavisam feinu manieru!

Jānis: Feinu manieru? Kas tas ir?

Lavīze uz Minnu: Er istzerdummer tēviņš!

Minna(paslepeni): man ruftihmauchinganzejejeendals “lākturi”.

Jānis (tomēr dzirdējis): Arī tu Minna? Ko tu uzdrošinājies? Acumirkļi ej laukā! Man ar šo jaunkundzi jārunā četracu starpā.

Minna: Sargies tikai, ka tev četracu starpā neiziet greizi! (Aiziedama) Lāk - -

Jānis (iekrīt acumirkļi): - turi –

Minna (tāpat): Muti! Ha, ha ha! Izteici pats! Ha, ha, ha! (Minna aiziet pa vidu).

Piektais skats

Jānis, Lavīze

Jānis: Lavīze – gribēju sacīt Luīza, man jums kas jāsaka. Bet lūdzama atbildiet man pēc iespējas latviski, jo nesaprotu to pilsētas valodu tik pamatīgi, kā Jūs!

Lavīze: Nu tad runājiet – bet īsi, man nav daudz vaļas kavēties.

Jānis: Sakiet Luīze, ko esmu Jums īsteni ļauna darījis?

Lavīze: Ļauna nekā – bet Jūsu uzmākšanās, jūsu manieres - -

Jānis: Jau atkal tās nieres! Vai piemirsāt, ko Jums reiz solīju: neapnicis strādāt un gādāt Jūsu nākamības dēļ.

Lavīze: Ak, ko nu, tās bija toreiz tādas bērnišķīgas valodas.

Jānis: Bet šā bērnišķīgā apsolījuma dēļ esmu strādājis un pūlējies kā zirgs, šā bērnišķīgā apsolījuma dēļ viss apgabals mani sauc par lāk - - (izbīstas par to, ko gribēja izsacīt; rīstīdamies): par lāk – lāk - - nu, par lakstotāju! Visu to sakasīju, sadīrāju un saaugļoju, noglabāju gultā, linājos, lai ar to spētu reiz iepriecināt Lavīzīti.

Lavīze: Tā, tā. Nu, cik tad Jums īsteni ir?

Jānis: Netrūkst daudz no divi tūkstošiem.

Lavīze: Vai sudrabā, vai šeinēs?

Jānis: Šeinēs! Bez tam viens mans raibais vērsis dabūja izstādē goda diplomu.

Lavīze: Un Jūs paši?

Jānis: Mana vērsa diploms ir arī mans goda diploms. Un bez tam man labi ierīkota cūku audzināšana. Es jums saku Luīze, mana cūku saimniecība - -

Lavīze: Cūku saimniecība? Kas tas ir, - kā to sauc vāciski?

Jānis: Cūku saimniecība – hm, cūku saimniecība – ak kā to sauc vāciski Schweinerei.

Lavīze: Uja! Jums būs jāsaraksta vārdnīca!

Jānis: Kad man laika būs, kādēļ ne. Ak Lavīzīte, toreiz, kad tev zvērēju - - nolādēta būšana, ka Jūs mani piespiežat, tevi par Jūs saukt, tad es vēlētos Jūs par tu saukt!

Lavīze: Jā, Kalniņa kungs, senāk biju tā sakot bērns. Bet tagad iepazīnos ar pilsētu un lielo pasauli. Apmeklēju daudz fellschaptes un tā mani dzīves uzskati nederējās, tādēļ lūdzu, pie manīm vairs tālāk nemeldēties. Esmu ieraduse dzīvot smalkās zīvēs un trinkēt feinu kapiju, bet te - -

Jānis: Visu to pašu apgādāšu Jums: varēsiet trinkēt smalkas zimmeres un dzīvot feinā kapijā. Nu teiciet jel, kādēļ Jūs manis negribiet?

Lavīze: Kādēļ? Jel aplūkojiet savu personu spiegelī: šis uzvalks, cik palaists un bez šnites! Tādu fasonu var izdabūt no maisa: izgriezt augšā caurumu, kur galvu izbāzt cauri un fraka gatava!

Jānis: Ak, man ir it jauns un feins uzvalks! Bet to velku tikai tad mugurā, kad eju krogā, jo viņu taupu līdz tam laikam, kur braukšu pie mācītāja rādīties.

Lavīze: Un tad, - kā jau sacīju: visas Jūsu manieres - !

Jānis: Ko Jūs vienmēr teiciet, ka man nieres? Zinu pats, ka man nieres!

Lavīze: Ar vārdu sakot: Tur nevar nekas iznākt. Tādēļ: BleibenSielpshjefund un vergesenSiemir! (Prom caur vidu.)

Sestais skats

Jānis (Viens pats)

Jānis (sauc viņai paka!): MirauhsupemitMihse (Gemüse)! Tas jau bija ein, zwein, drein – furt! (aptverdams.) Nu zinu, ka kādēļ viņa tik ātri aizdrāza: tie divi tūkstoši viņai bija par maz, un turklāt vēl šeinēs! Ak, kādēļ neesmu miljonārs, tad spētu šo pērlī saistīt pie savas būdiņas. Vai tad nav neviena cilvēka pasaulē, kas man spētu aizdot miljonu?

Kupleja Nr. 3

Ak, kaut es būtu miljonārs
Šais laikos, visai grūtos,
Tad namus, dārzus, dzelzceļus, -
Jau pircis visus būt' tos.
Visur, kur rādos, nāktu es
Tā sakot jau par vēlu;
Kādēļ tad laime mīl' tik maz
Ak mani, savu dēlu?
Kas apgādās man miljonus,
Lai dzīvotu bez bēdām?

(Runā): Vai tad te tiešām neviena cilvēka, kam šis mazumiņš pie rokas? Vai neviens negrib dot? (Dzied):

Jā, griba daudziem laba ir,
Bet kapeiku tiem nava!

Kāds ceļa vīrs pie kroga tur',
Kur jautri dzer un dzīvo,
Tur korķi sprāgst un glāzes skan
Un iemet daudz to sīvo.
Mūs zelta vīrs ar krietni dzer –
Vai krogā pazīst gaudu –
Līdz nodzēris tas lepni ir
It visu savu naudu.
Tad aizbrauc, bet pie sastāvas
Tam aptur drusku zirgu.

(Runā): Eh, vecais, ceļaties – jāsamaksā šosejas nauda. Bet vecis noņurdas vien. Nu muitnieks to grābj aiz apkakles, pakrata krietni un prasa: "Kas būs, vai negribas nemaz maksāt?" Ceļa vīrs parauga vienā ķešā, parauga otrā, bet visas tukšas, pēc tam viņš atbild: (dzied piedzēruša cilvēka balsī)

Jā, griba ta man laba ir,
Bet kapeiku tik nava!

Kāds augļotājs, tam sirds vis nav,
Bet bumba tanī vietā,
Daudz parādniekus apsūdzēj's
Un vinnēj's katrā lietā.
Tā liek viņš kādam saimniekam
Caur tiesu pārdot mājas,
Pie advokāta saimnieks iet,
Lai cerības gan vājas.
Tam izstāsta, kā augļotājs
To krāpis ir un sūcis.

(Runā): Advokāts, izskatījis aktus, krata galvu un saka, ka būšot jāiet iz mājām laukā, ja neesot gribas aizņemto naudu samaksāt. Nu saimnieks noskumst pilnīgi un atbild rūgtām asarām (dzied):

Jā, griba, ta man laba ir,
Bet kapeiku tik nava!

Reiz jaunskundziņš ir mīlējis
Pārlieku skaistu skuķi,
Viņš teātrī un ballēs ved
Šo savu daiļo puķi.
Jau ļaudis čukst, ka brūtgāns šis,
Ka ir liels nesapraša,
Jo ko gan meičas precēšot,
Šai neesot ne graša.
Te meičas tēvs reiz jaunskungu
Ir noķēris un prasa:

(Runā): "Sakiet jaunais draugs, ko īsteni domājat? Tagad esiet jau tik ilgi draudzējušies ar manu meitu, ka nu būtu laiks spert nopietnus soļus. Ļaudis jau sāk nelabi runāt. Tādēļ uzrunājat viņu un noturiet drīzi kāzas. Ceru, ka Jums uz to netrūkst gribas!" Bet jaunskundziņš atbild tam bez ilgas apdomāšanas: (Dzied)

Jā, griba, ta man laba ir,
Bet kapeiku Jums nava!

No laukiem iebrauc Jelgavā
Kāds jauniets saviem līniem,
Pie žīda tas tos novada
Un salīgst cenu viņiem.
Bet ķešā naudu nedabūj',
Lai saimnieks arī līda
Jau reizes desmit "kantori", -
Viņš neatrada žīda.
Tad beidzot noķer komiju,
Un pras', kas tā par lietu.

(Runā): kantoris pilns ļaužu no laukiem un visi gaida uz samaksu. Komiji skraidelē no viena pie otra un lūdzās: "Ai, saimniek, pagaidiet. Ko es vare darīt, kad principālekungesizgāje laukā uz place? Iebraukset citā reizē, ienāksēt iekš kantore, tad būs itin frišenaude!" Te nu viens laucenieks iesaucas: "Vai tad Jums nav nekādas gribas, tūliņ samaksāt?" Un nu žīds atbild: (Dzied žīdu izlokšnē)

Jā, girbe, ta mums labe ir,
Bet kapeikes mums nava!

(Aiziet dzīvojamā ēkā. Tai pašā brīdī Minna nāk caur vidu.)

Septītais skats

Minna. Vēlāk Lavīze.

Minna: Nē, nē, jo vairāk pārdomāju, jo skaidrāki pārliecinātos, no vajadzības iet uz pilsētu dzīvot. Kas Lavīzei tur par dzīvi! Darba citādi nekāda, kā tikai šnites sagriezt un šujamās mašīnas pamīdināt, - bet drēbes tādas, kā cienīgmātēm. Un še lai krāju priekš kalēja, lai tas spētu iegādāties jaunu laktu un izlāpīt vecās plēšas. Mani tāpat blakus par sievu apņemdams, - Nu tad labāk uzsitu tam knipi un palieku par šneiderieni. Luīze nav nemaz skaistāka par mani, - Būs man reizi tādas drēbes mugurā, kā viņai, - Tad uzsvilpēšu visiem kalējiem!

Lavīze (nāk caur vidu): Patiesībā – man nevajadzēja viss tik īsi un strupi izturēties pret cilvēku, kas manis dēļ tik daudz pūlējies.

Minna (atkāpjas sāņus): Ā, - viņa tomēr griežas atpakaļ.

Lavīze: Būs labāk, ka šķirsimies kā draugi. Atvainošos pie viņa un tad viss būs kārtībā. (Pamana Minnu). Lūk, tu Minniņ! Vai Kalniņš mājās?

Minna: Jā gan – viņš iegāja istabā, laikam atgulēties.

Jānis (Sauc iekšpusē): Ēee, Minna!

Minna: Ko vēlies?

Jānis: Kur ķemmes? Nevaru atrast ķemmes!

Minna sauc: Ķemmes dziesmu grāmatā, blakus trumpēm!

Jānis: Un matelļas arī nevaru atrast!

Minna: Ieberzē matus ar tauku sveci!

Astotais skats

Tie paši. Jānis.

Jānis(Nāk iz dzīvojamās ēkas. Viņš apvilcis jauno uzvalku, kas tam nepavisam nepasē uz miesām, kā jau daždien žīda skrodera gatavots. Plats, sarkans kaklauts, izšūtiem stūriem. Padusē liels, zils, lietussargs)

Lavīze: Uz kurieni nu, Kalniņa kungs? Jūs jau izpucējušies kā kāznieks!

Jānis (Lepni gorīdamies): Zerschenesiveteretvereite. (uz Lavīzi) Ah, Jūs še preilenīt? Nu, Sin, sin!

Lavīze: Cik jocīgs viņš ir – skaidrs komiķis!

Minna: Vai, Jān – tik skaistu tevi vēl nekad neredzēju! Bet tu esi tik lepnis, kā izķilāts grāfs!

Jānis: Minna, nāc šurpu, sasien manu kaklautu kārtīgi. – Apžēlojies, kāda tev prasta izturēšanās. Īsts bauru skuķis. Nevelc autu tik cieti, - Tu mani nožņausi!

Lavīze: Danke, Kalniņa kungs, ka nopūlaties, manim patikt. Danke, danke!

Jānis: Nē, mausiņ, tur Jūs stipri maldāties. Šinīs svārkos ielīdu nevis Jums par godu, bet tamdēļ, ka nu iešu uz krogu – inkruugsaufen – tur ietaisīšos krietnu ķiveri – aus saufen, all stop brandvīna. Tad tik būšu Err Kalniņ!

Minna: Nu tad pārnāks rāpiskus mājās!

Jānis:Turi muti, - tev nav nekāda līdzrunāšana, kad tavs kungs ko teic. Tu esi prasta kalpone, kurai nav ne nieres, - bet manīm, - man nieres! Vai nav tā, Luīzes jaunkundze?

Lavīze: Ko tas viss nozīmē?

Jānis (uz Lavīzi): Un zīmējoties uz mums, jaunkundze, - īsiem vārdiem, tur nevar nekas iznākt. Tādēļ bleibensieichjesundunfergehn siev ir mi! Murgin! (Izplāta lielu lietussargu, pārliet to uz pleciem un aiziet caur vidu, lepmi uz abām pusēm lūkodamies.)

Devītais skats

Minna. Lavīze.

Minna: Vai, kā viņš ķēmojas un gorās! Redzēsiet, suņi viņu nories! Ak, cik jocīgi tas iznāk, kad kāds zemnieks mēģina izrādīt smalku jaunskundziņu!

Lavīze: Tiešām, bet kas zin, vai mums zemniecēm veicas labāk, kad darām visu pakaļ pilsētnieku dāmām?

Minna: Jā, kas to lai zin! Bet runājot par Kalniņu, jāsaka, ka viņš nav Dievs zin cik gudris, un ka viņš savu labo slavu zaudējis, augļodams un visādas aplamības pastrādādams. Tomēr viņš atvainojams, jo uz visu, ko tas pastrādāja, viņu paskubināja akla mīlestība. Ak, cik bieži sacīju viņam: “Kalniņ, kam tu tā ālējies, urkņā un kasi mantu? Vai neredzi, ka ļaudis tevi apsmej? Kam ķēmojies tā?” Tad viņš atbildēja: “Lai viņi smejas! Drīzi, varbūt it drīzi Lavīze pārņāks, un kad tā paliks par manu sievu un es tai spēšu pasniegt visu, ko vien tā vēlas, tad būšu tik laimīgs, ka nemaz nelūkošos uz to, vai ļaudis smejas, vai nē!”

Lavīze: Vai viņš tiešām tā teica?

Minna: Tiešām! Ko viņš iztaisās no ļaužu valodām! Ak, kaut es tikai reizi kļūtu valā no tās garlaicīgās lauku dzīves! Jā, pilsētā, - tur spētu izglītoties, kā tas pienākas veiklam skuķim. Jau no bērna kājām biju ar vienu priekš dzīvošanas (lēni) inschtadt!

Lavīze: Viņa drīzi vien apnīk. Kad labi pārdomāju, tad mēs laucenieces nemaz nederam pilsētas dzīvei. Un lai padarītu labu, ko noziedzos, pret Kalniņu izturēdamās tik augstprātīgi, palikšu turpmāk uz laukiem. Arī te šneideriene atradīs darba.

Minna: KO dzirdi? Smalkā pilsētas dāma Luīze un - -

Lavīze: Negriezīsies vairs atpakaļ pie savas šneiderienumadammas uz pilsētu.

Minna: Vai Dieviņ, vai Dieviņ, cik tas jauki! Tad es varēšu aiziet kā vietiece. Vai pilsētas madamma mani tikai pieņems.

Lavīze: Kādēļ ne'? Aizrakstīšu madammai un ieteikšu tai čaklo Minniņu.

Minna: Ak, tūkstošreiz paldies! Pūt nu stabulē, Kalniņ – Minna tagad paliks par feinu dāmu! Un arī tu kalējiņ, dzīvo sveiks – maniem iekrātiem rublīšiem nebij viss nolemts, nākt zem tavas pārvaldīšanas. (Uz Lavīzi) Ak, kaut vēstule pilsētas madammai jau būtu gatava, tad laistos tūlīt rītā ar pagasta pastnieku - - Bet kas man tīk prātā? Nav man nekādas kleites, kas būtu tā īsteni pēc pilsētas šnites! Un kas zin, vai pratīšu tādā modes kleitē tā īsteni švunkoties uz vienu pusi un uz otru pusi? Mīļo, labo Lavīzīt! – Kā būtu, kad mani drusku iekaldinātu šajā mākslā?

Lavīze: Kas tad nu tur par iekaldināšanu? Te, apvelc šo pašu manu kleiti. Kur var pārģērbties?

Minna (rāda uz labo pusi): Ā, redz, - tepat klētī! Vai cik tas jauki!

Lavīze: Bet vai tev nav kāda tautiska uzvalka, kurā man tikmēr tērpties? Labprāt zinātu, vai vēl pratīšu izturēties pa lauceniski.

Minna: Turpat klētī man it jauns tautisks uzvalks. – Tik vienreiz salijis pēdējā zaļumballē. Un tad, Lavīzīt, - turpat klētī, blakus manai lādei, tinte, papīrs un spalva – šīs lietas nevajaga piemirst paņemt līdzi, jo visupirms jāraksta uz pilsētu šneiderienumadammai!

Lavīze: Būs vis labi, pacieties vien! (Prom pa kreiso klētī)

Minna (viena): Nu jūtos skaidri debesīs! Tagad nesīšu degunu vēl augstāku par baznīckunga jumpravu un uz saimnieku meitām neskatīšos vairs ne virsū: vienīgi ar arendatoru jaunkundzēm iešu soarejās, tad iztaisīšu tādus mazus, mazus soliņus (rāda to) it kā kājiņas man būtu sapītas pineklīšiem, jeb kā kad staigātu kā pa gludenu ledu (rāda atkal), lūk tā un tā. Un kad tad tā uz vienu reizi un ar makti pagriezīšos uz labo pusi (dara tā), tad šlepebrāč! Uz kreiso pusi, tā kā vangala! Un tad dažs fektīņš izcelsies manis dēļ jauno kungu starpā, jo meiču dēļ daudz sarejās. Beidzot iekļūšu labākās ģimijās, kur visa virtšapte, feina, feina. Ak, to visu Lavīze man jau gadu atpakaļ stāstīja. Tādēļ vairs nespēju sagaidīt to brīdi, kurā, kā pie šneiderieņu aristokrātijas piederoša pirmā soarejā ķēmošos un – feirošos.

Dziesma Nr. 4

Būšu es reizar'stokrāte,
Aus Svireewas dancot geht,
Ģērbšos es kā cienīg' māte,
Visi sauks: "Siekumt, nu feht",
Drīz vien sāktum deju traku,
Klāt man būtu jaunkungi.
Un viens, izpumpētu fraku,
Laist' ar mani šleiperi.
"Nu, wiegehtden?" pras' viņš lepni.
"PieleitemachtkrumFuss!"
"Jā," es teic', "ganzipschi zēni,
Allesieht man priecīgus!"

Pirms tad visi iet nachause,
Daudzi ar' vēl atpūšas,
Kara mūziķis machtPause,
Kungs man blakus nosēžas.
"Kum nu bisķinausbeiss," saka
Viņš un ved pie galda man,
Izvelk naudu tad iz maka,
Pras' : "Vasessenkriegenkan?"
Zwiebelklops un Limonāde
Aut man den nu krāptigein,
Un wenn aus – nav mana skāde –
Apelsineninterdrein.

Beidzot dodamies nu kājās,
Visi skatās wunderbar.
Viņš man pārlaiž braukšus mājās,
Uzsauc tikai: "Furmanpahr!"
Bet no rīta redzu, piķis,
Kas man kleitei noticis,
Viņš ir dejot – vot kur stiķis –
Visu šlepi nominis.
"Achdusolcheprostelaite,"
Domāju es asarām,
"Šlepeatzerreistfo'nmaite
Mirmitseinschabatām!"

Lavīze (Nāk atpakaļ iz klēts. Viņa ģērbusies tautiskā uzvalkā, rokās tā nes tinti, spalvu un papīri, ko noliek uz galda): Minniņ, savu kleiti atstāju klētī, tur vari pārģērbties. Nu, kāda nu īsten izskatos šai uzvalkā?

Minna: Kā cukura lellīte – tīrais konfekts. Tiešām, Kalniņš sāks trakot, redzēdams tādu eņģelīti, bet nu tikai atplētiet visi acis, kad es atgriezīšos kā pilsētas šneideriene: Tad tikai būs kas ko redzēt. Un lākturim atspīdēs acis (aiziedama klētī) pag, pag – tūlīt feinā madamma būs klāt!

Lavīze (viena): Kamēr apdomājos palikt uz laukiem, manīm it kā nasta noņemta, pielūgšos Kalniņu, lai piemirst manu senāko izturēšanos, un kas zin, kas tad vēl iznāks! Labāk tādu, kam drusciņ, nekā meklēt nezināmu, ar pilnu maku. Veciem patiesība, kad tie saka: "Labāk zīle rokā, nekā mednis kokā". Bet nu pie darba (nosēžas pie galda un sakārto papīru). Jāraksta madammai Minnas dēļ. Tur nu gan nevar rakstīt latviski, tas būtu par daudz prasti, - tad madammai uznāktu krampji un makets. Tādēļ rakstīšu vāciski, pierādīdama, ka savai skolotājai nedaru nekādu kaunu. (Raksta katru vārdu iepriekš gari izrunādama) "Ruhteste madamma! Nu abendie Bauern aus Lande mir ganz Kop verzeiltich full nu bleibin in Gesinden, weil ich auk ier mir kann ernähren vun Zvirn, Nadeln, Kalito un Singerte. Un Ohl mir der Deiwel, - ich muss nu wirklich unter Solche struntigte Strohdach vun garkuhlen leben, wo ich werde allens, was sie mir aben ausgelernt, verlubern. Aus meine Stelle schihte ich andere marjel, was man ruft Minna. Bitte lernen Sie an ihr aus, was muss urdentliche Schneidereene lus aben un ich bitte Immel, dass sie Ihnen nich mog' zeine Talje nich veraasen. Dankesehr un Atjes! Ihre hochgeehrte Luize." Tā, tas būtu darīts! Nu vēl smiltis virsū – (apdomājas) bet pag', (kož, tā domās, spalvas kātu) ja šis tas pie madamas pavaicāsies, kur nozudu, - tādiem taču būs jāsaka – pag', pag', (raksta atkal): "WennerrMenerbeilnennachmirfrägt, dennsagenSieanihm, dass mira n Strandehabengefarenbin; aberdenBlondkop aus gruneBudelafeichsagen, erfollmirzufriedenlasen. Iberaupt zimert es an andere gar nich, ob ich steche aus Lande, oder in Paris. Ich frage ihnen auch nich, wo sie sich erumertreiben. Lielmals atges, mit Kniksin un kufindie Obichte." Un nu pēc vācu modes smiltis virsū (paķer neaplūkodama tintes glāzīti un uzlej tinti uz tikko rakstītās vēstules). Svētā Lestene! (Rāda aplaistīto vēstuli). Mans jaukais stils noslīkst melnajā jūrā! Tas nāk no tam, ka tādiem zemniekiem nekad nav vajadzīgās lietas pie rokas. Pat smilšu vācelītes tiem nav blakus tintes glāzītei! Nu viss darbs būs jāraksta no jauna!

Minna (Nāk iz klēts Lavīzes kleitē gērbusies. Viņa gorās uz visām pusēm un nezin kā izlepoties): Tā, lai nu Kalniņš atpleš acis un muti – Nu ir viss tā šip un drei! Tagad vēl strīpes, melnas jo melnas uzaces, ar dzelzīm iekoserierēti mati un uz vākiem bišķi pūderderiz, un tā lieta var iet! (Jau drusku agrāk tumsa sākuse mesties). Aizskriešu līdz lielceļam – pusstundas, kamēr saule nogāja, ļaudis nāk malu malās no laukdarbiem mājās – labi, lai tie tagad aprīno savu Minnu. Jā, jā drīzi vien jūsu Minna būs adje, drīzi – (skatās kulisēs) Ko redzu, svētais ķesteri, stāvi man klāt ar sveci un ķeseli – Kalniņš fēgelē mājās un ar tādu švanku, ka viņš pagāztu torni pie zemes, ja pret to atdurtos. Tādu nevēlos tikties, lai viņš gudro, iet un apguļas – es pazudīšu. (Prom pa kreiso istabā).

Desmitais skats

Lavīze. Jānis.

Jānis (stipri iedzēries): Nekāda saņemšana, - nekādi godavārdi, - vai tad visi guļ, kad kungs brauc mājās no kroga?

Lavīze (sāņus): Vai Dieviņ, - neģēlīga strīpa! Kā tas beigsies?

Jānis (dzied palēni): tur es dzēru, tur man tikās, nobučoju krodzeniec! (Runā) Un nu gulēšu trīs dieniņas, trīs naksniņas. Vai še kāds lien? Ak, tu tā esi, Minna!

Lavīze: Viņš mani ieskata par Minnu!

Jānis: Minna, nāc šurp!

Duete Nr. 5

Jānis: Minna manim galvā dūc,
It kā tanī bites rūc!

Minna, kur ir kamzoļi-? (izvelk svārkus)
Paliks vēsāki!

Lavīze: Lūdzu, kamzoļi lūk te! (Pasniedz tos)

Jānis: Netriec līdzi tu kalpone!

Lavīze: Vai tu drīz tos uzvilksi?

Jānis: Stāvi mierīgi!

Minna! – Minna!!
Minna, pīpi pasniedzi
Un ar' tabak'smaķeli!
Minna, vai tu kurla jau,
Lūk, man pīpes nav!

Lavīze: Tūlīt izdarišu tā!

Jānis: Kas tev pretim jārūnā?

Lavīze: Domāju tik pasacīt - -

Jānis: Cieti klusu, meitenīt,!

Minna! – Minna!!

Minna, runcis man ir viens,

Nederētu skābais piens?

Skābo pienu atnes nu

Vaj gan dzirdi tu?

Lavīze: Lūdzu, piens būs tūlīt te!

Jānis: Netriec līdz tu kalpone!

Lavīze: Labi jau, es tūlīt klāt! (Ieskrien istabā)

Jānis (sauc tai pakaļ): Ej tik steidzies apgādāt!

Lavīze (žigli pīpi iznesuse): Še būs pīpe un skābo pienu paraudzīšu tūlīt.

Jānis: Minna, tu esi šodien tāda savāda – nemaz tik prasta, kā citām reizām. Laikam sadauzīji kādu māla trauku un nu baidies no bāriena. To tev novilkšu dubulti no lones. Minna, aizdedzini sveci.

Lavīze: Tūlīt!

Jānis: Nededzini viss – man jātaupa nauda – kad velns mani reiz grābs aiz apkakles, viņš mani tumsā arī atradīs!

Lavīze: Kam tu tā runā?

Jānis: Galva pilna, mēle stīva – tad jau pagrab kā varēdams. Ak, Minna, kad tu zinātu kā es viņas mīlēju! Minna, silts pīrāgs laba lieta, bet viņas dēļ! atsačīšos no visas pasaules pīrāgiem, ir tad kad man pie katra piedāvātu klāt pa vienai čarkai! Ai, - viņa tūlīt ugunīs – kā spička!

Lavīze: Piedodi tai!

Jānis: Laikam man nebija diezgan šeinu un tamdēļ tā mani pilnīgi apsmādēja. Pat manas nieres tā nobrākēja. Biju gadiem Jurba, kas krāja, lai Lavīze reiz būtu manējā – bet nu: Furt! Nu varu iet gulēt savās šeinēs.

Lavīze (kustināta): Tad tu viņas tiešām tā mīlēji? Ak, cik nelaimīgs tu esi!

Jānis: Ko tad tu paliec tāda mīksta? Kas tev par daļu, vai guļu šeinēs vai nē?

Lavīze: Es tikai tā domāju: Aizmirsti viņas!

Jānis: Es viņas aizmirst! Es, kas pēc viņas ilgojos, kā zirgs pēc pilnām redelēm! Un tomēr atgriezīšu šai nepateicīgai muguru. Savu naudu varu arī viens pats nodzīvot: Nodzeršu naudu, nodzeršu mājeles, nodzeršu lopus, nodzeršu - -

Lavīze: Nu, un tad?

Jānis: Nu, un tad manīm izsauks ūtrupī un tā beidzot vēl tikšu slavens.

Lavīze: Slavens? Kā tā?

Jānis: Manu vārdu iedrukās laikrakstos un vai tad tā nav slava? Bet tu, Minniņ, esi daudz prātīgāka, nekā tā pilsētas zostiņa. Tu neapsmej viss manus svārkus, ka tie maiss ar caurumu vidū! Nāc tuvāk, Minniņ! (Apkampj to mīļi ap vidu). Esi šovakar tāda omulīga, tāda piemīlīga – kā būtu, Minniņ, ja nolaupītu tev vienu mutīti?

Lavīze (nokaunējusies, galviņu nodurdama): Nu, vienas vienīgas mutītes dēļ es jau pretim neturēšos!

Jānis (Nobučo tai vaigu): Ak, - salds kā sīrups! Nu, tad uz otra vaidziņa arī! (Taisās bučot)

Lavīze: Nē, nē – to tik nē!

Jānis: Kādēļ nē? Tevis varētu bučot četri gadus, man tomēr neapniktu. Un kas tev par mīļām rociņām – pirksti pilni gredzenu – kur jupis tev gadījās tik daudz to gredzenu? Laikam kalējs uzkala? Bet labāk nāc pie manis – precēšu tevi uz vietas!

Lavīze: Vai patiesi?

Jānis: Jau tamdēļ vien, lai varētu atriebties vien tai Lavīzelei! Vai zini, Lavīzi drīz paraus pats nelabais – tu redzēsi! Tādēļ še roka, Minna, ņem mani un manas šeines, un ko Lavīze runājusi par manām nierēm, tie ir skaidri nieki! Nu, Minniņ?

Lavīze: Ak, dievs, tad Minna tā laimīgā? (Aizskrien pa labo uz klēts pusi).

Jānis (sauc tai pakaļ): Minna, Minna, kas tad nu bij? Ehe, Minna!

Vienpadsmitais skats

Jānis. Minna.

Minna (Iz istabas kreisajā pusē viņai vējlukturis ar degošu sveci rokā, skatuve paliek gaiša): Kalniņ, ko tu tā ālējies?

Jānis (apstulbis): Kaut tu izčibētu! Tu jau izskaties pavisam citāda! Un kur tad tā uguns gadījās? Tumsā man likās, ka tev īsa kleite? Tādi lindraki vien.

Minna: Tagad esmu jau izlindrakojusēs! Nost ar tautisko uzvalku, turpmāk valkāšu kleiti, kā šo – pēc jaunākās modes Parīzē!

Jānis: Manis dēļ! Minna, nāc, dod manīm vēl vienu mutīti!

Minna: Vēl vienu?

Jānis (mierīgi): Jā, vēl vienu. Un tad sniedz man savu rociņu – tā – tas ir pareizi! Bet tā nemaz nav tava roka!

Minna: Ej, ko tu grabi – kā roka tad tā ir?

Jānis: Roka varbūt gan tava, bet pirksti nav tavi, - tavi pirksti bij pirmīt pilni gredzeniem!

Minna: man nav nemaz gredzenu!

Jānis: Tā? Un pirmīt, kad tevi bučoju, tad tev - -

Minna: Ak, tu balamute! Vai zini, vai draudziņ, nelielies viss tā, citādi tev var iziet plāni!

Jānis: Vai tu mani padarīsi par muļķi? Pārņācu gan pilnā dūšā, bet tagad esmu skaidrs kā pēc sprediķa. Un tādēļ zinu it labi - -

Minna: Kalniņ, Kalniņ – nu tavs prāts pilnīgi pa galam!

Divpadsmitais skats

Tie paši. Lavīze.

Lavīze(nāk atpakaļ): Kas noticis jūsu starpā?

Jānis (pārsteigts): Ko? Lavīzes jaunkundze vai jūs vēl šē pat?

Lavīze: Kādē] tu mani sauc par jaunkundzi?

Jānis: Nu, Jūs jau tā vēlējāties!

(Jāspēlē ļoti ātri līdz lugas beigām)

Lavīze: Un kādē] nesaki "Tu" uz mani?

Jānis: Es – Tu? Lūdzu, teiciet vēl reiz – es apjuku.

Lavīze: Vai tad pirmīt mani nesauci par "Tu"?

Jānis: Kur tad?

Lavīze: Vai neatminies vairs – te pat! Kad pārnāci no kroga – tad!

Jānis: Tad man bija liela ķivere!

Lavīze: Nu ja – tāda puslīdz liela. Un tā, kuras gredzenu apbrīnoji, biju es!

Jānis (iekliedzās): Biji tu! Un tā, kuru nobučoju - ?

Lavīze: Biju es!

Jānis: Biji tu – ir jau riktīgi! Un tā, kura nu patiesi paliks par manu sieviņu -?

Lavīze: Būšu es, ja tu manimsenāko auksto un neģēlīgo izturēšanos piedodi.

Jānis: Tev piedodu visu, jau aiz prieka vien, ka savā dzērumā neesmu apprecējis īsteno Minnu – daudz jau netrūka!

Minna: Īstenā Minna, tev būtu parādējusi degunu Lākturi. Vēl rītā došos uz pilsētu un izmācīšos par šneiderieni.

Jānis: Un es rītā pabarošu zirgu, izsmērēšu ratus un tad brauksim pie mācītāja.

Minna: Ko, viņš viņas tiešām ņem? Nu es zinu, kādē] pagasts viņu sauc par lākturi!

Beigu dziesma Nr. 6

Minna: Uz laukiem tad nu palieci,
Un savas cūkas barojiet,
Bet es jau prom uz pilsētu,
Par smalku dāmu palikšu!

Lavīze: Uz laukiem būšu priecīga,
Pie sava mīļā vīriņa,
Šē dienas būs man līksmainas
Un laime mana - vīriņš tas!

Jānis (Uz Minnu): Ej Študierē tu pilsētā
Par "Šneiderieni" augstskolā,
Kamēr tev "šlepes" nodancos
Un pagasts meklēs laikrakstos!

Minna: Jā, prom es eju priecīga,
Par šneiderieni drīzumā,
Tik pilsētā, kur laime mīt,
To gribu visiem pierādīt!

Jānis un Lavīze: Tad projām ej jo priecīga,
Par šneiderieni drīzumā,
Uz laukiem, jā, te laime mīt,
To varam visiem pierādīt.

Aizkars noveļas